

Toimijakuvailun translitterointiohje

Kansalliskirjasto, 21.1.2019

Yleiset periaatteet

HENKILÖT

YHTEISÖT

RD 9.2.2.5.3 Muulla kuin kuvailevan yhteisön käyttämällä kirjoitusjärjestelmällä kirjoitetut nimet

Jos nimi esiintyy manifestaatioissa ainoastaan translitteroidussa muodossa, valitaan tämä muoto ensisijaiseksi nimeksi. Jos nimen translitterointi vaihtelee, valitaan useimmiten käytetty muoto.

Jos nimellä on vakiintunut muoto suomenkielisissä tietolähteissä, valitaan kyseinen muoto ensisijaiseksi nimeksi. Jos nimenmuoto vaihtelee tietolähteissä, valitaan useimmiten käytetty muoto.

Jos nimi esiintyy manifestaatioissa vain jollakin muulla kuin latinalaisella kirjoitusjärjestelmällä, nimi translitteroidaan tai transkriboidaan sovitun standardin mukaisesti. Toimijoiden kuvailussa suositellaan käytettäväksi kansallista translitterointitapaa, aina kun mahdollista. Kansallisia siirtokirjoitusstandardeja ovat mm. venäjän, ukrainan, kreikan tai heprean kielissä.

Jos manifestaatioissa ei ole valmista siirtokirjoitusta tai manifestaatioissa esiintyvä siirtokirjoitus todetaan virheelliseksi, käytetään seuraavia kansallisia standardeja:

- SFS 4900 Kyrillisten kirjainten translitterointi, slaavilaiset kielet (1998)
- SFS 5755 Arabian kielen translitteraatio (1993)
- SFS 5807 Kreikan kielen kansallinen translitteraatio ja transkriptio (2008)
- SFS 5824 Heprealaisen kirjaimiston translitteraatio (1998)

Jos kansallisia standardeja ei ole, käytetään kansainvälisiä ISO-standardeja.

★ **Transkriptio** tarkoittaa kirjoituksen muuntamista kirjoitusjärjestelmästä toiseen huomioimalla sanojen ääntämistä.

★ **Translitteraatio/translitterointi** tarkoittaa puolestaan kirjoituksen muuntamista kirjoitusjärjestelmästä toiseen kirjain kirjaimelta jonkin kaavan mukaan.

Sisältö:

[Venäjä ja muut kyrillisin kirjaimin kirjoitetut kielet](#)

[Kreikan kielen transkriptio-ohje](#)

[Kiinan- ja japaninkielisten nimien transkribointi](#)

Venäjä ja muut kyrillisin kirjaimin kirjoitetut kielet

Kyrillisin kirjaimin kirjoitetut nimet translitteroidaan kansallisen standardin mukaan. Kansainvälisen ISO-standardin mukaiset muodot merkitään varianttiniemiksi.

Venäjän kielen translitterointiohje:

Kyrillinen kirjain	Kansallinen standardi SFS 4900	Esimerkkejä	ISO 9
	a	– Aleksei	a
	b	– Bulgakov	b
	v	– Vera – Vasiljev	v
	g	– Gagarin	g
	d	– Dmitri – Fjodor	d
	e (konsonantin jälkeen)	– Jekaterina – Leontjeva – Andrejevna	e
	je (sanan alussa, vokaalin ja myös merkkien ja jälk.)		
*	jo	– Rubljov	ë
	o (kirjainten , , ja jälkeen)	– Gorbatšov	
	ž	– Dargomyžski	ž
	z	– Zelenski	z
	i	– Ivanov	i
	ji (kirjaimen jälkeen sanan sisällä)	– Iljin	
	i (sanan lopussa), j (sanan alussa)	– Tolstoi	j
	i (sanan lopussa), ij (sanan sisällä)	– Hvorostovski	ij
e	ei	– Sergei	ej
	k	– Kazimir	k
	l	– Lavrenjov	l
	m	– Maksim	m
	n	– Nadežda	n
	o	– Tolstoi	o
	p	– Pasternak	p
	r	– Rahmaninov	r
	s	– Severinovitš	s
	t	– Tolokonnikova	t
	u	– Rasputin – Bulgakov	u
	f	– Filonov	f
	h	– Harms – Ahmatova	h
	ts	– Kuznetsov	c
	tš	– Tšaikovski	
	š	– Šostakovitš	š
	štš	– Radištšev	
	y	– Vysotski	y
	e	– Ernst	è
	ju	– Juri – Birjukov	û
	ja	– Jarullin – Skrjabin	â
	kova merkki, jätetään merkitsemättä, voi vaikuttaa muiden kirjainten merkitsemiseen		tai "
	pehmeä merkki, jätetään merkitsemättä (– Afanasjevitš), voi vaikuttaa muiden kirjainten merkitsemiseen		tai ' tai '

* Venäjänkielisessä tekstissä -kirjain on usein korvattu :llä (esim. , eikä), joten -kirjaimen oikea translitterointi pitää tarkistaa tapauskohtaisesti.

✓ Venäjän vanha ortografia (ennen 1917) ja lainasanat:

Kirjain	Kansallinen standardi SFS 4900	ISO 9
Ѣ ѣ Ѣ ѣ	e (konsonantin jäljessä), je (sanan alussa sekä vokaalin ja myös :n ja :n jäljessä)	
І і	i	ì
Ѳ ѳ	f	f
Ѵ ѵ Ѷ ѷ	i	

ks. myös: <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Kyrilliset.pdf>

i Ruotsin kieli

Translitterointi ruotsin kielellä poikkeaa jonkin verran suomalaisesta, erityisesti suhuäänteiden kohdalla (š = sj, tš = tj, štš = stj, ž = zj). Lisäksi h translitteroidaan ch:llä ja useimmiten j:llä, paitsi kirjainten s, t ja z jälkeen i:llä.

i Kyrillitsaa käyttävät esimerkiksi:

- muut slaavilaiset kielet: ukraina, valkovenäjä, bulgaria, makedonia, (serbia), muinaiskirkkoslaavi
- suomalais-ugrilaiset ja uralilaiset kielet: komi, udmurtti, nenetsi, hanti, mansi jne.
- turkkilaiset kielet: kazakki, kirgiisi, (tataari) jne.
- mongoliset kielet: burjaatti, kalmukki, mongoli.
- lisäksi luoteiskaukasialaisia (esim. abhaasi), pohjoiskaukasialaisia (esim. tšetšeeni) ja dagestanilaisia kieliä.

Kansallinen kaava soveltuu myös muiden slaavilaisten kielten translitterointiin, mutta se edellyttää täydentäviin ohjeisiin tutustumista.

⚠ Poikkeuksia bulgarian translitterointiin:

Kirjain	Kansallinen standardi SFS 4900	Esimerkkejä	ISO 9
	e	– Elena	e
	i	– Ihtiman	i
	j (sanan alussa ja kirjaimen jälkeen)	, – Stambolijski, Jordan	j
	i (muualla kuin sanan alussa ja kirjaimen jälkeen)	– Ivailovgrad	
	št	– Svištov	
	(muualla kuin sanan lopussa)	– Glbovo	“
	- (sanan lopussa)		
	j	– Pirjov	`

Poikkeuksia ukrainan translitterointiin:

Kirjain	Kansallinen standardi SFS 4900	Esimerkkejä	ISO 9
	e	– Enerhodar	e
	je	– Jevhen	ê
	y	– Vynnyky	i
	ji	– Izmajil, – Jižakevytš	
	j (sanon alussa tai sisällä kirjaimen jälkeen)	– Krasnoarmijsk	j
	- (sanon lopussa kirjaimen jälkeen jätetään merkitsemättä)		
	i (muun vokaalin jälkeen)	– Kryžanivskyi	i
	h'	– H'rystynivka	h
	h	– Hrebinka	g
	jätetään merkitsemättä	– Lviv	'
'	jätetään merkitsemättä	' – Slovjansk	'
	g		

Poikkeuksia makedonian ja serbian* translitterointiin:

*serbia kirjoitetaan sekä latinalaisella että kyrillisellä kirjaimilla

Kirjain	Kansallinen standardi SFS 4900	ISO 9
	, (serbia)	
	g' (makedonia)	
e	e	
s	dz (makedonia)	
j	j	
	lj	l
	nj	n
	(serbia)	?
	k' (makedonia)	
	c	c
	dž	d
'	jätetään merkitsemättä (makedonia)	

Katso myös: <http://jkorpela.fi/iso9.html#tav>

Kreikan kielen transkriptio-ohje

Toimijakuvailupalvelu suositaa suomalaisen standardin mukaista transkriptiota kreikankielisten henkilöiden ja yhteisöjen nimissä (ks. *SFS 5807 Kreikan kielen kansallinen translitteraatio ja transkriptio, 2008*), vaikka Kotimaisten kielten tutkimuskeskus suosittelee (erityisesti paikannimissä) käytettäväksi YK:n suositamaa transkriptiotapaa (ELOT 743). Syynä on erityisesti yleisissä kirjastoissa jo vakiintuneeksi muodostunut tapa. ELOT-latinaistuksesta enemmän Kotuksen sivuilla (ks. [muuntotaulukko](#)). ELOTin mukaisia latinaistettuja muotoja voi merkitä varianttiniemiksi, kuten myös muita kansainvälisten standardien mukaisia muotoja.

Kreikan kielen ohje

Taulukkoon on kerätty esimerkkejä toimijoiden nimistä. Joidenkin kirjainten tai kirjainyhdistelmien kohdalla on useita esimerkkejä, toisinaan esimerkki puuttuu.

Kreikan kirjain tai kirjainyhdistelmä	Transkriptio SFS 5807	Esimerkkejä
	a	– Jánnis Pários
A,	ai	– Dimítis Papamihaíl
Al,	e	– Kekilía
Aĩ, ĩ	ai	
A,	av (konsonanttien , , , , , , ja kaikkien vokaalien edellä)	– Ávgustos
	af (konsonanttien / , , , , , , edellä ja sanan lopussa)	
Aÿ,	ai	
	v	– Vamvakáris
	g (konsonanttien edellä, vokaalien , , , , ja edellä ja kirjainparin edellä)	– Papázoglu
	j (vokaalien , ja sekä vokaalikaksoisäänteen eli digrafin edellä)	– Jarbí, – Jenítsaris
,	ng (sanan keskellä)	– Vangélis
l,	j	– Jánnis
,	ng (sanan keskellä)	– Pápas Frangískos
	g (sanan alussa)	– Goduádze
X,	ngh	
,	nks	
	d	– Dionísios, – Fridá
	e	– Elefthérios
El,	i	– Vasílíu
E, ĩ	ei	
E,	ev (konsonanttien , , , , , , ja kaikkien vokaalien edellä)	A. – A. Zev
	ef (konsonanttien / , , , , , , edellä ja sanan lopussa)	– Elefthérios
	z	– Venizélos
	i	– Vandí
	iv (konsonanttien , , , , , , ja kaikkien vokaalien edellä)	
	if (konsonanttien / , , , , , , edellä ja sanan lopussa)	
	th	– Thanásis
	i	– Stélios
	k	– Alkéos
	l	– Venizélos
	m	– Marinélla, – Támta
M,	b (sanan alussa ja vierasperäisissä sanoissa myös sanan keskellä)	– Sotíría Béllu
	mb (sanan keskellä)	μ – Ambatsí
	n	– Antónios
NT,	nd (sanan keskellä)	– Farandúri
	d (sanan alussa ja vierasperäisissä sanoissa)	– Daláras
	ks	– Aleksíu
	o	– Jórgos

O,	oi	
Ol,	i	– Déspina
O, ĭ	oi	
O, o	u	– Angelídu
	p	– Kapodístrias
	r	- Ruvás
	s	– Solomós
	t	– Tsítsánis
	i	– Fridá
I,	i	
	f	- – Afrodíti
	h	– Háris, - Múshuri
	ps	– Psáltis
	o	– Ioánnis

Katso myös: <http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Kreikka.pdf>

Kiinan- ja japaninkielisten nimien transkribointi

Ei-eurooppalaisten kielten osalta, kuten kiinan-, korean- tai japaninkielisten nimien transkriboinnista voi tarvittaessa kysyä neuvoa ko. kielen asiantuntijoilta. Alla kuitenkin joitakin ohjeita.

Kiinankieliset nimet transkriboidaan pinyin-järjestelmän mukaisesti, ks. esim. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Pinyin>. Esimerkki: – Ba, Jin (Wade-Giles-järjestelmän mukainen transkription voi laittaa varianttinnimeksi: Pa, Chin). Jos toonit (sävelkorot) ovat tiedossa, ne voidaan merkitä diakriiteilla seuraavasti: korkea tooni , nouseva tooni á, laskeva ja sitten nouseva tooni , laskeva tooni à. Lisätietoja kiinankielisistä nimistä: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/511/ohje/444>.

Japaninkieliset nimet transkriboidaan kansainvälisesti yleisimmin käytetyn Hepburn-järjestelmän uudistetun version mukaisesti (engl. modified / revised Hepburn, jap. shsei Hebon-shiki). Hepburnin eri versioissa mm. pitkät vokaalit merkitään eri tavoin; esimerkkejä ja lisätietoja, ks. esim. https://en.wikipedia.org/wiki/Hepburn_romanization, <https://www.sljfaq.org/afaq/hepburn.html>.

Esimerkit (sulkeissa olevia nimenmuotoja voi laittaa varianttinnimeksi):

- Mori, gai (Mori, Ogai / Mori, Ougai / Mori, Oogai)
- oka, Shhei (Ooka, Shohei)
- Ishii, Yka (Ishi, Yuka)
- Tanizaki, Jun'ichir (Tanizaki, Junichiro)
- Yoshikawa, Eiji (Josikawa, Eidzi)

Lisätietoja japaninkielisistä nimistä: <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/selaus/511/ohje/633>.